

Otakar Borůvka

70. léta

In: Zdeněk Třešňák (author); Petra Šarmanová (author); Bedřich Půža (author): Otakar Borůvka. (Czech). Brno: Nadace Universitas Masarykiana v Brně, 1996. pp. 152--157.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401295>

Terms of use:

© Masarykova univerzita

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

70. léta

To všechno ve vší skromnosti předesílám jen proto, abych zdůvodnil, proč jsem byl tak hluboce zklamán, když hned v lednu roku 1970 jsem byl neodvolatelně vyloučen z oficiální činnosti na pracovišti, které jsem pomáhal budovat a pro plnohodnotnou práci v něm jsem se cítil být stále dostatečně a všestranně kvalifikován.

A stačilo k tomu jen pár strohých úředních vět:

„Vážený soudruhu,

podle ustanovení čl. III. zákona č. 163/69 Sb. ze dne 17.12.1969, kterým se mění a doplňuje zákon č. 19/66 Sb. o vysokých školách, skončí pracovní poměr vysokoškolských učitelů, kteří dosáhli 65. roku věku před účinností tohoto zákona, dnem 1. března 1970.

Dovolujeme si Vás upozornit, že se na Vás vztahuje shora citované ustanovení a že Váš pracovní poměr vysokoškolského učitele s univerzitou J. E. Purkyně v Brně skončí dnem 1. března 1970.

Tento přípis vydáváme Vám pro potřeby vyřízení otázky důchodového zabezpečení, t.j. abyste si mohl podat žádost o plný starobní důchod. Nedotýká se v žádném případě možnosti podat ve smyslu shora citovaného zákona žádost ministru školství o poskytnutí výjimky k pokračování ve funkci vysokoškolského učitele.

rektor . . . “

Samozřejmě jsem využil možnosti podat žádost ministru školství o poskytnutí výjimky, v níž jsem na pěti stranách podrobně popsals

výsledky své práce, funkce, které zastávám, dobrozdání, vyznamenání i svoje záměry a cíle, kterých ještě hodlám dosáhnout, protože se cítím ve velmi dobré psychické i fyzické kondici . . . Bohužel, před koncem února mi ministr školství profesor Jaromír Hrbek prostřednictvím svého sekretariátu stručně odpověděl sedmiřádkovým cyklostylovaným dopisem:

„. . . Dopisem ze dne . . . ledna 1970 jste mne požádal o ponechání ve školní službě i po 65. roce věku ve smyslu možné výjimky podle ustanovení článku III zákona č. 163/69 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 19/1966 Sb., o vysokých školách.

Po posouzení a projednání s rektorem vysoké školy Vaši žádosti n e v y h o v u j i.

Za dosavadní práci ve prospěch vysokého školství Vám děkuji.“

Člověk může mít odvahu i odhodlání, může mít sílu a může chtít, mít pevnou vůli . . . , jenže ono už jednou řečené „střídání stráží“, ať už je postiženému po vůli, či nikoliv, jednou nastane. A je jako lavina – také nebere ohled na nic, co jí stojí v cestě, je nemilosrdná, nevybírá si způsoby, prostě se valí a valí . . .

16. února 1970 mi sdělil děkan fakulty:

„Rozhodnutím vědecké rady fakulty ze dne 13. 2. 1970 byly sloučeny redakční rady Spisů přírodovědecké fakulty a Folií v jednu redakční radu.

Ve smyslu tohoto rozhodnutí uvolňuji Vás ke dni 16. 2. 1970 z členství v redakční radě.

Srdečně Vám děkuji za Vaši dlouholetou, obětavou práci, kterou jste jako její předseda pro fakultu vykonal. Věřím, že i nadále nám zůstanete nápomocen svojí radou a zkušenostmi.

děkan . . .“

Dobře, asi skutečně není dobré, když jeden člověk, zejména když dosáhl sedmdesátky, nese na svých bedrech třeba už vybudované funkce. A je dobré, když se k užitečné práci dostanou mladí lidé. Těm můžeme my starší skutečně kdykoliv zůstat nápomocni.

Koneckonců je zde ještě mnou založený, vybudovaný a řízený časopis *Archivum mathematicum* – člověk v mých letech se něčeho držet musí, protože práce je život. Pokud životem byla práce.

Jenže vzápětí jsem byl znovu obeslán . . .

*„Vážený soudruhu akademiku,
děkuji Vám za Vaši dlouholetou, obětavou činnost
vedoucího redaktora časopisu *Archivum mathematicum*
a na návrh oboru matematika souhlasím s tím, abyste byl
nadále čestným redaktorem tohoto časopisu.*

Novým vedoucím redakční rady je od 1. 5. 1970 jmenován prof. RNDr. . . .

*Se srdečným pozdravem a přáním stálého zdraví
děkan . . .“*

A nakonec už jen poděkování:

V Brně 6. dubna 1970.

*„Vážený soudruhu akademiku,
jménem akademické obce Univerzity J. E. Purkyně děkuji Vám srdečně za všechnu práci, kterou jste vykonal v době svého působení na naší univerzitě. Své vysokoškolské činnosti jste, vážený soudruhu akademiku, věnoval nejkrásnější léta svého života, nejlepší své síly i schopnosti. Vaše dílo bude nesporně pokračovat v práci Vašich žáků, kteří budou dále stavět na výsledcích Vaší vědecké práce.*

Přeji Vám, vážený soudruhu akademiku, abyste užil zaslouženého odpočinku při pevném zdraví, abyste ještě

dlouho sledoval práci a vývoj Univerzity J. E. Purkyně, s níž Vás spojilo Vaše životní dílo.

*Prof. MUDr. Jaromír Vašků, DrSc.
rektor“*

Od chvíle, kdy jsem „byl dán“ do starobního důchodu, jako kdybych měl na práci ještě méně času – musím pospíchat. Ještě krátký čas v roce 1970 jsem vykonával funkci externího ředitele Matematického ústavu ČSAV v Brně, do doby, než funkce byla změněna na externího vedoucího a v srpnu Presidium ČSAV vypsalolo konkurs na nového ředitele, přičemž jsem se snažil zejména o cílevědomou spolupráci matematiků s výzkumnými průmyslovými ústavu a podniky. Od té doby až dosud mám v pracovní smlouvě s Akademií věd České republiky uvedenu funkci „vědecký pracovník – konzultant“.

Ale hlavní pracovní náplní pro mne byl už několikaletý vědecký seminář z oboru diferenciálních rovnic, který jsem v rámci činnosti Matematického ústavu konal i pro zájemce z řady jiných fakult – přírodovědeckých fakult Univerzity Palackého z Olomouce a Univerzity Komenského z Bratislavy, Vysoké školy báňské z Ostravy, VŠD ze Žiliny a dalších. S potěšením konstatuji, že zájem byl stále veliký: na dvanácti pracovních schůzkách v roce 1970 jsme měli průměrnou účast 20 posluchačů.

Současně jsem připravil do tisku a v roce 1971 vyšly tři moje knihy a publikace: v anglickém jazyce vyšla v Londýně více než dvěstěpadesátistránková kniha o lineárních diferenciálních transformacích druhého řádu, v rumunské matematické revui obsáhla stať „*Sur quelques propriétés de structure du groupe des phases des équations différentielles linéaires du deuxième ordre*“ a v nakladatelství Academia více než stosedmdesátistránková kniha „*Základy teorie matic*“.

Nepopírám ovšem, že – přes všechny publikační úspěchy – se mi v té době nestýskalo po navyklém akademickém životě, přednáškách a starostech se studenty. Ale tím víc jsem se snažil sobě i jiným každo-

denně dokazovat, že sedmdesátka vlastně pro vědce není žádný hrůzný věk. Naopak – a samozřejmě s výjimkami. Zním pochopitelně kolegy, kteří byli staří v padesáti, bohužel. Ale to nikdy nebyl můj případ a nikdy jsem nic podobného nepřipouštěl.

A možná i tomu vděčím, že jsem přece jenom ještě jednou, ve svých pětasedmdesáti letech, byl delegován na vědeckou matematickou konferenci. Konala se v Dundee ve Skotsku a já jsem zde v rámci obsáhlé teorie transformací obyčejných lineárních diferenciálních rovnic 2. řádu uvedl své nejnovější výsledky o centrálních dispersích diferenciálních rovnic $y'' = q(t)y$ s periodickými koeficienty. Přednášky se zúčastnilo zhruba 100 odborníků a mohu dosvědčit, že měla pěkný úspěch a dobře reprezentovala československou matematiku. Na plenárním zasedání jsem byl dokonce zvolen jedním ze dvou čestných předsedů konference.

Ještě v téže roce jsem v Praze spolupředsedal „Druhému československému sympoziu o teorii grafů“, přednášel jsem na Konferenci československých matematiků v Ostravě . . . , ale ještě i v dalších letech jsem často zajížděl přednášet do Bratislavy, Žiliny, vítal jsem na svém semináři kolegy z Banské Bystrice a dalších slovenských měst, z Vojenské akademie z Vyškova . . . Sám jsem s podivem konstatoval, že naše semináře o diferenciálních rovnicích, třebaže každoročně reprezentovaly nejméně osm pracovních schůzí, trvaly už více než dvacet let. A stále bylo o čem hovořit, stále nové tváře nahrazovaly ty odcházející . . . a já jsem z toho měl opravdovou radost.

Jenže osmdesátka se nemilosrdně přiblížila, a ta vždycky signalizuje, že život člověka mají spíš už hodnotit jiní. A on sám má pomýšlet na poděkování.

Rád bych tedy na tomto místě poděkoval všem, kteří mi umožnili a pomáhali prožít tak bohatý život, že o něm mohu vyprávět s přesvědčením, že to není vyprávění neúčelné, neužitečné a samoučelné.

Moji milovanou manželku Miladu jsem na její poslední cestě doprovodil v lednu 1991. Více než půl století mi stála věrně po boku, a bylo to krásné manželství, vždy plné pochopení pro moji vědeckou

práci. Věnovala jí veškerý svůj zájem, třebaže sama mohla mít nemalé vědecké ambice. V roce 1928 složila zkoušku dospělosti na Českém státním dívčím reálném gymnaziu v Brně a v roce 1929 zahájila studium na filozofické fakultě Masarykovy univerzity – absolvovala jako jedna z prvních, ne-li vůbec první žena vysokou školu 10. 4. 1935 a 20. 4. 1937 dosáhla hodnosti doktor filozofie. V roce 1929 se věnovala studiu francouzštiny na univerzitě v Grenoblu, v červenci a srpnu 1932 studovala angličtinu v Oxfordu. Byla mou vysoce odbornou spolupracovnicí a za to všechno jí v první řadě patří můj dík.

Dcera Yvona, která mě následovala a rovněž vystudovala naši přírodovědeckou fakultu, mě také bohužel ve své smrti předběhla. Do poslední chvíle svého života obětavě i na úkor péče o vlastní rodinu o svého otce pečovala a já jsem jí povinován upřímnými díky.

Syn inženýr Otakar také vystudoval v Brně, ale posléze v roce 1980 odešel s manželkou do Švýcarska, kde založil novou existenci, a myslím, že také on ponese jméno Borůvka k úspěšnému ohlasu.

A samozřejmě, nepřehledná a nevyjmenovatelná řada mých spolupracovníků, přátel, kolegů i studentů . . . , všech těch, které jsem nemohl jmenovat, na které nestačilo pero ani paměť, všichni ti zaslouží moje poděkování za život uprostřed matematiky.

Jednota

Je asi přirozené, že všechny moje vzpomínky jsou velmi úzce spjaty se vzpomínkami na mé učitele, k nimž jsem vždy choval hlubokou vděčnost, na řadu věrných přátel, s nimiž jsem prožíval dobrá i zlá období svého života, na žáky a studenty, s nimiž jsem se stýkal nejen na půdě vysokých škol, ale také na půdě naší brněnské pobočky JČMF – Jednoty československých matematiků a fyziků.

Pohlédnu-li dnes zpátky, celá její činnost se mi jeví jako nedílná součást širokého vědeckého, odborného, kulturního, výchovného a do